

Carmen-Florentina OLTEANU VOICA

IMAGINEA EVREILOR REFLECTATĂ ÎN „GAZETA TRANSILVANIEI” ÎN PERIOADA INTERBELICĂ

Azi, în lume, problema evreiască cunoaște un interes crescând din partea istoricilor, analiștilor, mass-mediei. Un exemplu elocvent îl constituie introducerea de ore opționale pentru studierea Holocaustului în școli, în ultimele decenii acest aspect fiind studiat cu mare atenție, în România și în lume. În țara noastră, cercetarea acestei probleme a dus și la apariția unor centre de studiere a istoriei evreilor, cum sunt cele de la Cluj, București, Iași, precum și a unor publicații periodice, ca „Studia Iudaica” la Cluj sau „Studia et Acta Historiae Iudaeorum Romaniae”.

Realitățile vieții cotidiene pot fi cu greu percepute în secolul al XX-lea fără presă. Dacă radioul se răspândește mai lent, abia la sfârșitul perioadei 1919-1928, presa reprezintă principala sursă de informare și atitudine civică.¹

Presa nu se bucură de credibilitate și de multe ori se evită folosirea ei de către istorici. Totuși, de multe ori ziarele și revistele oferă informații amănunțite, reconstituie atmosfera vremii și modul cum erau percepute o serie de evenimente pe care azi istoriografia le prezintă altfel.

În România, după Marea Unire din 1918, presa a cunoscut o puternică dezvoltare, contribuind la educarea și informarea opiniei publice, la punerea în valoare și la popularizarea principalelor creații ale oamenilor de artă, știință și cultură. Presa a participat efectiv la dezbaterile de idei din această perioadă, s-a diversificat foarte mult, în sânul ei au avut loc transformări, înnoiri, în conformitate cu noile condiții economice, sociale și politice.²

Înainte de Unire, presa românească din orașele transilvănene era axată pe probleme naționale, avea un caracter polemic și militant și era subordonată unui scop unic: conservarea ființei naționale. Presa era oglinda frământărilor și preocupărilor unui popor lipsit de instituțiile fundamentale ale vieții publice.³

În ceea ce privește numărul publicațiilor periodice care au apărut în Transilvania, primul care ne oferă o statistică în acest sens este Emanoil Bucuța. El indică, pentru anul 1929, 559 periodice, dintre care 234 în limba română, 192 în limba maghiară, 67 în limba germană, iar 64 apăreau în două sau trei limbi (maghiară, germană, română). Liviu Malița arată, într-un studiu recent, că în perioada 1919-1924 apăreau în Transilvania 434 de ziare (170 românești, 184 maghiare, 53 germane, 27 bilingve sau trilingve) și 366 de reviste (142 românești, 160 maghiare, 64 germane). Pentru anul 1928, același autor indică 242 de ziare (132 românești, 73 maghiare, 37 germane) și 258 de reviste (101 românești, 121 maghiare, 36 germane).⁴

Presa transilvăneană interbelică a avut o structură foarte diversă: ziare politice, de informații, bisericesti, de cultură, specializate pe diferite domenii. Printre cele mai importante sunt publicațiile periodice politice. În genere, fiecare partid politic și-a avut în Transilvania publicații prin care își făcea propagandă electorală, își expunea doctrina sau ataca partidele adverse.⁵ Circulația presei din Transilvania era restrânsă, limitându-se la orașul în care apărea gazeta și împrejurimile lui, iar uneori pătrundea și în județele vecine. Ziariștii din Transilvania s-au organizat în Sindicatul Presei Române

¹ Ion Dumitrașcu, *Fragmente de cotidian Brașov (1919-1928)*, Brașov, Ed. Phoenix, 1999, pp. 63-64.

² Sorin Radu, *Publicațiile periodice românești din Transilvania în perioada interbelică (1919-1939)*, [lucrare de dizertație], Sibiu, iunie, 1996, p. 8.

³ *Ibidem*, p. 20.

⁴ *Ibidem*, p. 32.

⁵ Sorin Rădu, *op. cit.*, p. 33.

din Ardeal și Banat, care apăra interesele morale și materiale ale membrilor săi, iar președinte era Ion Agârbiceanu, directorul ziarului „Patria” din Cluj.⁶

În ceea ce privește pregătirea ziariștilor, nu a existat o școală specială, în care să se asigure o instruire sistematică a tinerilor redactori. Aceștia se formau prin practică. Nu erau prea mulți ziariști profesioniști datorită venitului mic. Majoritatea oamenilor de cultură au scris la diverse publicații, în mod mai mult sau mai puțin regulat.⁷

Presă românească brașoveană este parte integrantă a presei transilvănene și are multe similitudini cu aceasta. Ca în toată Transilvania, aici întâlnim ziare politice, bisericesti, de cultură, de specialitate, de umor, precum și câteva reviste. La începutul perioadei interbelice se încearcă editarea zilnică a „Gazetei Transilvaniei”, însă fără prea mare succes.

În 1923, la Brașov, nu exista niciun cotidian românesc, ci doar un ziar săptămânal, tot unul care apărea de două-trei ori pe săptămână, două ziare lunare și nici unul bilunar. În ceea ce privește minoritățile – maghiarii și germanii –, acestea dispuneau de câte un cotidian fiecare.⁸

Dintre ziarurile politice, cele mai importante erau „Gazeta Transilvaniei”, organ al P. N. T., la fel și „Gazeta Brașovului”. În aceste publicații se făcea propaganda partidului pe care îl reprezentau, se formulau diverse acuzații la adresa adversarilor politici, se prezentau listele cu candidați pentru alegeri.

„Gazeta Transilvaniei” a apărut la Brașov la 12/24 martie 1838, fiind cel dintâi ziar românesc care s-a adresat tuturor românilor, indiferent de granițele politice. A fost primul ziar ardelean devenit cotidian din 1884, având o tipografie proprie și depășind vârsta centenară.⁹ Gazeta apare neîntrerupt pe toată perioada interbelică. În perioada 1919-1921, director al acestui ziar a fost Ion I. Clopoțel¹⁰. În anii '30, la conducerea „Gazetei” a fost Victor Branisce¹¹, cunoscut în epocă pentru înclinațiile antisemite, pentru care va fi condamnat la 3 ani și jumătate de închisoare.

Ne propunem ca, în lucrarea de față, să abordăm imaginea evreului așa cum reiese din coloanele „Gazetei Transilvaniei”, având în vedere faptul că acest subiect nu a mai fost cercetat.

„Gazeta” ne oferă, dintre toate ziarurile brașovene românești interbelice, cea mai completă imagine cu privire la evrei. Ne sunt prezentate aspecte economice, politice, sociale, culturale și chiar religioase. Am observat că în paginile „Gazetei” evreii sunt prezentați sub formă de stereotipuri: evreul speculant, contrabandist, exploatare, sau comunist.

Am constatat că în această publicație se fac multe referiri la influența evreilor în economie, aceștia sunt văzuți ca speculanți care au profitat de pe urma războiului și s-au îmbogățit peste noapte.

⁶ Idem, *Considerații privind organizarea și structura presei românești din Transilvania în perioada interbelică (1919-1939)*, în „Apulum”, anul XXXIII, 1996, pp. 218-221.

⁷ Idem, *Publicațiile periodice românești din Transilvania în perioada interbelică (1919-1939)*, Sibiu, iunie 1996, p. 17.

⁸ Ioan Scurtu și Liviu Boar (coord.), *Minoritățile naționale din România (1918-1925). Documente*, București, 1995, p. 644.

⁹ Ion Dumitrașcu, Mariana Maximescu, *O istorie a Brașovului*, Brașov, Ed. Phoenix, 2001, pp. 182-184.

¹⁰ Ion I. Clopoțel s-a născut la Poiana Mărului, județul Brașov, a studiat Literale și Filosofia la Budapesta și Viena. În 1917-1918 a fost închis de autoritățile maghiare pentru activitatea sa în serviciul cauzei naționale. A fost profesor secundar, ziarist și publicist, precum și redactor al ziarelor „Gazeta Transilvaniei” (1919-1921), „Românul” din Arad (1912-1918) și „Patria”. În 1923 el a înființat, la Cluj, revista de stânga „Societatea de mâine”, a publicat *Antologia scriitorilor români de la 1821 încoace. Vezi Enciclopedia Română*, Cluj, Minerva, 1929, p. 316. Ion Clopoțel, *Amintiri și portrete*, Timișoara, Ed. Facla, 1973, pp.6-13.

¹¹ Victor Branisce și-a început activitatea ziaristică în 1894, în calitate de corespondent de la Budapesta al ziarului „Dreptatea” din Timișoara, apoi a plecat la Cernăuți, unde a făcut parte din redacția ziarului „Patria” până în 1899. Este expulzat datorită atitudinii sale intransigente, ajunge la Iași, de unde trimite corespondențe ziarelor „Gazeta Transilvaniei” din Brașov și „Drapelul” din Lugoj. În 1902 revine la Brașov, este primit în redacția „Gazetei Transilvaniei”, unde scrie articole critice cu un ton vehement, ceea ce determină represaliile autorităților, fiind condamnat la 3 ani și jumătate de închisoare. În 1931 devine redactor-șef girant al publicației amintite. A fost ales de două ori senator de Brașov, în 1928-1931 și 1932-1933. Pentru activitatea sa de corespondență din timpul războiului a fost decorat cu: Steaua României în grad de ofițer, Medalia Peleş, Medalia Ferdinand I. După moartea sa, în 1938, locul său va fi luat pentru o perioadă scurtă de timp de Ioan Brotea. Vezi Ioan Nicoară, *Aspecte privind contribuția brașovenilor la lupta pentru desăvârșirea unității poporului român*, în „Studii și articole de istorie”, XI, 1968, pp. 185-210; vezi și Sebastian Gologan, articolul *Victor Branisce*, în „Ardealul”, anul 17, nr. 282, 15 decembrie 1938, p. 1.

În acest sens, relevant este articolul *Pentru autorități*, în care se atrage atenția autorităților cu privire la existența în Brașov a unei evreice care s-ar fi ocupat cu specula de case, îmbogățindu-se astfel foarte repede. „Gazeta” declara că urmărea, prin articolul prezentat, să împiedice repetarea evenimentelor din anii anteriori, când „*toți evreii și îmbogățiii de război inundă Brașovul, lăfăindu-se în belșug și petreceri*”¹². De asemenea, ne este prezentat și un caz de speculă într-o piață brașoveană, unde un grup de evrei ar fi adus din Arad cartofi noi, pe care i-ar fi vândut detaliștilor evrei cu 4 lei kilogramul, iar românilor cu 7 lei kilogramul. Cumpărătorii români s-au revoltat, evreul Mendelovici a fost palmuit de români din cauza acestei „specule obraznice”, și a reclamat cazul Poliției.¹³

„Gazeta” susține ideea că evreii practicau specula organizați în cartel. Ei cumpărau animalele de la producători, vitele erau tăiate în abatorul municipiului de către Sigelsten Iacobovici et. Comp., apoi carnea era vândută măcelarilor, controlându-se astfel prețurile atât pentru crescători, cât și pentru consumatori; se afirmă că „*datoriță acestor intermediari paraziți, carnea este astăzi în piața Brașovului atât de scumpă*”¹⁴.

În alte articole se susține că în industria forestieră capitalul românesc era în procent de doar 8%, restul fiind deținut de minoritari, dintre care 50% de evrei.¹⁵ Observăm că aceste articole exagerează prin cifrele prezentate influența pe care evreii o dețineau în economia României, pentru a se da curs măsurilor antisemite, care să limiteze influența evreilor în economie, făcând loc participării într-o proporție cât mai mare a românilor.

„Gazeta” nu se limitează doar la spațiul țării noastre, ci ne oferă informații și în ceea ce privește influența evreilor din alte țări din Europa, cum este cazul Poloniei, unde se afirmă că în proporție de 52% comerțul se afla în mâinile evreilor, deși aceștia nu reprezentau mai mult de 10% din populație.¹⁶ O altă situație semnalată este aceea a evreilor din Austria, afirmându-se că la Viena evreii dețineau 20% din comerțul în detaliu, 50% din întreprinderile mici și mijlocii și 90%, din marile întreprinderi.¹⁷ La fel ca în cazul României, cifrele sunt exagerate pentru a se demonstra că evreii erau influenți nu doar în țară noastră, ci și în unele state ale lumii și astfel trebuia să se pună capăt controlului lor asupra economiei țării noastre.

Există în „Gazetă” numeroase articole care vorbesc de un așa-zis control deplin al evreilor asupra economiei țării. Un exemplu relevant îl reprezintă articolul *Colonii jidovești*, în care se afirmă că evreii dețineau controlul asupra întregii vieți economice a statului, iar românilor nu le-a rămas decât să-i servească pe evrei, devenind „unelte și servitorii” lor, să moară de foame „*umblând și bătând pe la ușile marilor întreprinderi jidovești cari îi umilesc și îi alungă*”. Se mai afirmă că industria și comerțul țării era peste 80% în mâinile evreilor.¹⁸ Totodată, ne sunt prezentate și câteva date statistice cu privire la influența evreilor în economie, afirmându-se că, din 120 de miliarde de lei cât era venitul anual al țării, doar 15 miliarde erau deținute de români, alte 15 de minoritățile creștine, iar restul, de 90 de miliarde, era deținut de minoritatea evreiască.¹⁹ Aceste cifre se pot justifica prin existența unui număr mare de întreprinderi aflate în mâinile minorităților naționale. Unele surse indică faptul că proprietatea industrială din România era deținută, în perioada interbelică, în proporție de peste 80% de străini și minoritari cetățeni români.²⁰ Aceeași sursă susține că cele mai multe firme individuale erau deținute în 1.935 de evrei, urmați de români, germani și maghiari.²¹

¹² „Gazeta Transilvaniei” (în continuare, GT), Brașov, anul LXXXIV, nr. 84, februarie, 1921, p. 1.

¹³ *Tragedia comerțului românesc de fructe zarzavat etc.*, în GT, anul XCIX, nr. 48, iunie 1936, p. 4.

¹⁴ *Cartelul Sigelstein-Iacobovici*, în GT, anul 100, nr. 68, 5 septembrie 1937, p. 4.

¹⁵ *Date statistice grăitoare*, în GT, anul 100, nr. 41, mai 1937, p. 1.

¹⁶ *Evreii în comerțul polonez*, în GT, anul 100, nr. 6, ianuarie 1937, p. 4.

¹⁷ *Evreii scoși de pe piața vitelor și cârnii din Viena*, în GT, anul 101, nr. 34, 12 mai 1938.

¹⁸ GT, anul XCVIII, nr. 85, octombrie 1935, p. 1.

¹⁹ GT, anul 100, nr. 47, 25 iunie 1937, p. 4.

²⁰ *Enciclopedia României*, vol. III, p. 824.

²¹ *Ibidem*.

„Gazeta Transilvaniei” militează pentru boicotarea evreilor, „să dăm banul nostru numai la români, după cum ei cumpără numai de la ai lor”. De asemenea, se mai susține ca niciun român să nu vândă evreilor moșii, case sau întreprinderi, pentru a se reuși să se „pună la carantină pe acești paraziți”²².

În unele articole cu un puternic caracter antisemit sunt redată discursuri antievreiești, spre exemplu, articolul *Numerus Valahicus – Cifre grăitoare*, care prezintă spicuiuri din conferința de la Craiova a lui Vaida-Voevod, care afirma, cu această ocazie, că la Cernăuți numărul de firme românești era inferior aceluia de firme evreiești, astfel, evreii dețineau 13.584 de firme, iar românii doar 1.019. O situație similară era întâlnită și la Iași, unde evreii dețineau 11.680 de firme, iar românii doar 3.430.²³ Un alt articol ne informează că la 8 întreprinderi s-a găsit proporția de 19 cetățeni străini și 17 români, dintre care doar 3 sunt români de origine, 2 erau sași, iar restul de 12 erau evrei.²⁴ Trebuie să remarcăm și articolele care numesc fabricile particulare evreiești ca industrii parazitare.²⁵ „Gazeta Transilvaniei” face referiri și la întreprinderile cu capital evreiesc din județ. De exemplu, ne sunt oferite informații cu privire la mutarea Societăților Astra Vagoane și Unio la Brașov. Publicația afirmă că la aceste societăți exista un număr mare de tehnicieni neromâni.²⁶

Un alt aspect surprins de „Gazetă”, în afară de cel economic, se referă la asocierea evreilor cu comuniștii. Evreii erau văzuți nu doar ca întemeietori ai comunismului, ci și „cei mai fanatici răspânditori ai noii doctrine”. Totodată, se considera că ei au avut un rol covârșitor în ceea ce privește conducerea revoluției bolșevice.²⁷ Se susține că toți bolșevicii erau de „origine semită”. Comunismul era privit ca o „mască” pe care evreii o foloseau pentru a-și extinde dominația asupra întregii lumi.²⁸ De asemenea, „comunismul și evreimea este aceeași pacoste care periclitează existența unui stat național și creștin”²⁹. În ceea ce privește România, se susținea că evreii din Moscova au trimis directive evreilor români ca să formeze un Front Popular, menit să lupte împotriva naționalismului.³⁰ Acest stereotip al evreului comunist s-a răspândit deoarece în România existau unii lideri comuniști de origine evreiască. Este semnificativă prezența unui mic grup de semiintelectuali declasați, basarabeni sau evrei, la vârful aparatului de propagandă al P. C. R.: Iosif Chișinevschi, Leonte Răutu, Mihail Roller, Zina Brâncu, Iosif Ardeleanu, Barbu Zaharescu.³¹

În „Gazetă” găsim numeroase îndemnuri ca românii să nu se lase atrași în mrejele comunismului și sunt încurajate acțiunile de apărare a țării în fața acestui pericol, astfel „toți românii, toți cetățenii creștini ai țării trebuie să se grupeze în jurul oamenilor de stat care și-au pus ca scop apărarea țării de pacostea comunismului”³².

De asemenea, se fac referiri și la asociații evreiești, despre care se afirmă că, sub pretextul pregătirii tineretului pentru reclădirea statului evreu în Palestina, erau adevărate pepiniere pentru pregătirea elementelor comuniste. O astfel de asociație era considerată „HaHalutz”, zisă și „He-Halutz”. „Gazeta” mai afirmă că taberele și coloniile evreilor erau folosite de fapt pentru o răspândire cât mai intensă a comunismului.³³ De asemenea, se susținea că existau și societăți evreiești care au produs agitații în țară, cum a fost cazul grevei de la București din iulie 1919.³⁴

²² *Un apropiat pericol național*, în GT, anul LXXX, nr. 173, august, 1919, p. 1.

²³ GT, anul XCVIII, nr. 28, 7 aprilie 1935, p. 1.

²⁴ *Cifre înspăimântătoare*, în GT, anul XCVIII, nr. 17, 28 februarie 1935, p. 5.

²⁵ *Industria parazitare*, în GT, anul XCVIII, nr. 87, noiembrie, 1935, p. 1.

²⁶ *Societatea Astra Vagoane și Unio la Brașov*, în GT, anul XCVIII, nr. 92, noiembrie, 1935, p. 1.

²⁷ *Bolșevismul*, în GT, anul 80, nr. 217, octombrie, 1919.

²⁸ *Antisemitismul la Budapesta*, în GT, anul 80, nr. 170, august, 1919, p. 1.

²⁹ *Evreii și comunismul*, în GT, anul XCIX, nr. 63, august, 1936, p. 2.

³⁰ *Dușmanii Frontului Românesc*, în GT, anul XCVIII, nr. 74, septembrie, 1935, p. 1.

³¹ Vladimir Tismăneanu, *Stalinism pentru eternitate. O istorie politică a comunismului românesc*, Iași, Ed. Polirom, 2005, p. 102.

³² *Raiul comunist din Rusia sovietică*, în GT, anul XCIX, nr. 41, mai, 1936, p. 2.

³³ *Alte asociații evreiești comuniste au fost dizolvate*, în GT, anul 101, nr. 22, martie, 1938.

³⁴ *Clausa minorităților*, în GT, anul 80, nr. 197, septembrie, 1919, p. 2.

În „Gazetă” mai aflăm informații și cu privire la atitudinea politică a evreilor, astfel, conform publicației amintite, evreii din România puteau fi împărțiți în două mari grupuri: grupul asimilaților și grupul naționaliștilor. Din primul grup făceau parte evreii care se considerau una cu poporul dominant, de care se deosebeau numai prin credințele religioase, iar din al doilea grup, cel mai numeros, făceau parte evreii care se considerau minoritate etnică. Acest al doilea grup era împărțit, la rândul lui, în două părți distincte: cei care doreau organizarea evreimii în partid politic propriu și cei care erau contra înființării unui partid politic evreiesc și care voiau gruparea tuturor elementelor evreiești într-o organizație comună, fără caracter politic, care să lupte pentru revendicările generale evreiești. Evreii naționaliști, care erau contra înființării unui partid evreiesc, erau grupați, în cea mai mare parte, în cadrul Uniunii Evreilor Români, continuarea vechii Uniunii a Evreilor Pământeni.³⁵

De asemenea, găsim informații și cu privire la numărul de alegători evrei din județul Brașov. Astfel, în 1930, erau în județul Brașov, fără oraș, 18 alegători evrei bărbați și 8 femei.³⁶

În „Gazeta Transilvaniei” găsim o singură referință cu privire la organizațiile culturale evreiești, în articolul *Obrăznicie evreiască*, unde se relatează ceea ce s-a întâmplat cu ocazia serbării centenarului Casinei. Cu acest prilej au fost invitate și câteva societăți „neromânești”, printre care și Cercul Cultural Evreiesc. Reprezentanții acestui cerc au cerut organizatorilor să aibă și ei posibilitatea de a lua cuvântul, iar această cerere a nemulțumit pe organizatori, care doreau ca acești reprezentanți doar să asiste, nu să ia cuvântul la această manifestare și, în consecință, le-a refuzat cererea. Cercul a adresat o telegramă regelui, în care a protestat împotriva acestui refuz, considerat o jignire publică la adresa populației evreiești. Acest lucru a tensionat desfășurarea festivităților. Publicația aprecia drept o obrăznicie modul în care evreii au răspuns invitației (considerată un act de curtoazie), prin plângeri adresate Tronului.³⁷

În ceea ce privește învățământul, „Gazeta” ne informează că liceul brașovean „Ioan Meșotă” a adoptat, în anii '30, decizia Mitropolitului Bălan din Sibiu, de a limita numărul de elevi evrei. Această decizie, susține publicația amintită, a nemulțumit pe evrei. Se afirmă că liceul „*A. Șaguna e inundat de jidani*”. Publicația considera că, prin primirea unui număr mare de elevi evrei în acest liceu, mulți fii de țărani români au fost „trimiși la vatră”, nebeneficiind de educație și cultură.³⁸

Un alt aspect surprins în „Gazetă” este legat și de numărul mare de studenți evrei din universitățile românești. Ponderea evreilor în studențime depășea cu mult ponderea lor în populație (în 1927, 15% din studenții universităților românești erau evrei, în condițiile în care ponderea lor era de 4,2% din populație). În anumite facultăți, precum Medicina și mai ales Farmacia, procentul lor depășea 50%.³⁹

„Gazeta” abundă în articole care prezintă pe larg cum studenții români refuzau să vină la cursuri alături de cei evrei și împiedicau desfășurarea normală a cursurilor, cântând cântece patriotice și îmbrâncind studenții evrei afară din sălile de curs.⁴⁰ De asemenea, ne sunt prezentate și discuțiile care aveau loc cu ocazia congreselor studențești, unde problema evreiescă era considerată a fi „*cea mai importantă chestiune*” și unde s-a hotărât primirea în societățile studențești doar a studenților de naționalitate română.⁴¹ Studenții cereau introducerea lui *numerus clausus*, adică limitarea numărului de studenți evrei astfel încât ponderea lor în universități să nu depășească pe cea care revenea evreilor din populația țării.⁴²

³⁵ *Viața politică a minorităților din România*, în GT, anul XCIX, nr. 36, mai, 1936, p. 2.

³⁶ *Alegătorii bărbați și femei după naționalitate*, în GT, anul XCIII, nr. 6, ianuarie, 1930, p. 2.

³⁷ GT, anul XCIX, nr. 4, ianuarie, 1936, p. 6.

³⁸ *Măsură stupidă – Stat țărănesc sau Cănaa Jidovesc*, în GT, anul XCVIII, nr. 71, 12 septembrie 1935, p. 4.

³⁹ Maria Someșan, *Mișcarea studențească din 1922*, în „Anuarul Institutului de Istorie Recentă”, Iași, Ed. Polirom, 2003, vol. I, p. 187.

⁴⁰ *Cum vom învinge dușmanii dinăuntru și pe cei din afară*, în GT, anul LXXXVI, nr. 11, 21 ianuarie 1923, p. 1.

⁴¹ *Congresul național studențesc de la Cluj*, în GT, anul 83, nr. 204, 13 septembrie 1920.

⁴² Maria Someșan, *loc. cit.*, p. 193.

În ceea ce privește viața religioasă a evreilor, am găsit în „Gazetă” un articol care face referiri la inaugurarea templului de pe strada Poarta Șchei. Din coloanele acestei publicații mai aflăm că, la inaugurare, s-a adunat lume multă, curioasă să vadă cum decurge ceremonia religioasă. Au fost de față la acest eveniment toate autoritățile civile și militare. Onorurile militare au fost făcute de o campanie de honvezi comandată de un căpitan. Ziarul ne mai informează că serbarea inaugurării a început la ora patru după-amiază, cu o procesiune cu Tora împrejurul Templului. Punctul culminant l-a reprezentat cuvântarea rabinului, care a explicat un text al profetului Isaia, apoi a binecuvântat orașul, țara și noul Templu. La sfârșitul inaugurării s-au cântat imnuri și s-au citit rugăciuni.⁴³

În perioada interbelică evreii au încercat să participe activ în toate domeniile vieții economice, politice, sociale, culturale și religioase și să se integreze noilor realități de după Primul Război Mondial.

Evreii apar în „Gazeta Transilvaniei” sub următoarele denumiri: „jidani”, „jidovi”, „ovrei”, „perciunați”, „pistruiți”, acești termeni având o evidentă conotație peiorativă, iar folosirea lor semnaleză antisemitismul. De asemenea, foarte sugestive sunt și titlurile articolelor: *Măsură stupidă – stat țărănesc sau Canaan jidovesc, Alte asociațiuni evreiești comuniste au fost dizolvate, Evreii și comunismul, Industrii parazitare* etc.

Am constatat lipsa specificării autorilor care au scris articolele, uneori la sfârșitul lor apar doar inițiale, altele pseudonime. Absența numelor gazetarilor se poate explica prin teama ziaristilor respectivi de eventualele consecințe din partea autorităților, cum s-a întâmplat cu Victor Branisce.

În „Gazetă” evreii sunt prezentați sub formă de stereotipuri cu conotații negative, de pildă, stereotipul evreului speculant, contrabandist, arendaș, precum și cel al evreului comunist. Cifrele prezentate în presă cu privire la influența evreilor în toate ramurile economiei și în special în industrie sunt exagerate. Trebuie menționate de asemenea și îndemnul la boicot împotriva evreilor lansate în „Gazetă”.

Publicația susține în paginile ei introducerea lui *numerus clausus* în universități și reducerea numărului de elevi evrei din liceele brașovene. Sunt relatate pe larg și discuțiile care au avut loc cu ocazia congreselor studențești și discursurile antisemite ale unor lideri politici.

„Gazeta Transilvaniei” oferă în paginile ei informații despre activitatea economică socială, politică culturală și religioasă a evreilor, multe articole având un ton antisemit. Această atitudine se manifestă și față de alte minorități: sași, maghiari. Se poate considera că această publicație urmărea să promoveze elementul românesc.

The Image of Jews reflected in the „Transylvania’s Gazette” in the Interwar Period

Abstract

The “Transylvania’s Gazette” is the most important Brașov newspaper. It first appeared in 1838. Two significant editors were Ion. I. Clopoțel in the 20’s and Victor Branisce in the 30’s. The “Transylvania’s Gazette” contains many articles about Jews and their economic, social and cultural life. Most of the articles have an anti-Semitic tone, and they present Jews using negative stereotypes such as: the communist Jew, the exploiting Jew, or the smuggler Jew. Such articles do not contain the name of the author. An explanation would be the fact that the authors were afraid of the authorities. We believe that the “Transylvania’s Gazette” was trying to promote the native element.

⁴³ *Inaugurarea templului israelit*, în GT, anul LXIV, nr. 175, 9-22 august 1901, p. 3.